

Van robots naar denkende brandweermensen

1 Opleiding brandweerman begin de jaren 2000

In het begin van de jaren 2000 was de opleiding "brandweerman" nog beperkt tot 90 uur. Een deel van het lessenpakket werd besteed aan "het afleggsysteem". Daarbij werd typisch uitgegaan van een bemanning van zes mensen op de autopomp: Eén chauffeur-pompbediener, één bevelvoerder en vier brandweerlui. Er werd ons geleerd hoe we een hoge druk leiding moesten afleggen. Ook het afleggen van twee leidingen van 45 mm kwam aan bod. De instructeurs leverden fantastisch werk op de korte tijd die ze maar ter beschikking hadden.

Figuur 1 Brandweerlui aan het oefenen. Indien dit over binnenbrandbestrijding gaat, dan wordt hier een verkeerd beeld meegegeven, nl. dat je rechtstaand werkt. Elke oefening zou knielend dienen te gebeuren. Brandweerlui zullen uit zichzelf wel rechtstaan in de realiteit als de situatie het mogelijk maakt. (Foto: Pierre-Henri Demeyere)

Brussel kent afleggsystemen voor het afleggen van één HD, voor twee HD's, voor één 45, voor twee 45's, voor een 70, voor het splitsen van die 70 in twee 45's, voor het opstellen van een ladder, voor het afleggen van leidingen op de ladder, ... Er werd en wordt erg veel op geoefend en dat werpt zijn vruchten af in de praktijk.

Iets wat toen een constante was is dat er altijd een aanvalslijn en een voedingslijn werd getrokken. Daarnaast eindigden alle oefening op het afleggen van leidingen met een aantal brandweerlui die rechttop water aan het verspuiten waren ...

2 Kritische bedenkingen

2.1 Rechtstaand water verspuiten?

In Brussel zijn we gestopt met rekruten rechttop water te laten verspuiten. We zijn tot de conclusie gekomen dat we hiermee onbewust en onbedoeld een verkeerde boodschap meegeven. Rekruten komen als een wit, onbeschreven blad binnen bij de brandweer. Als

wij hen vervolgens continu rechtstaand laten water verspuiten dan krijgen ze het idee dat blussen rechtstaand gebeurt. En dat dit gebeurt met een continue volle straal.

Eigenlijk is het ook niet verwonderlijk dat we op interventies rechtstaande brandweerlui aantreffen op de overloop van een trap. Brandweerlui die recht stonden in een dikke, hete rooklaag terwijl er één meter lager vrij goede zichtbaarheid is en er koelere omstandigheden zijn. Brandweerlui werden tijdens de basisopleiding geleerd om zo branden te bestrijden.

Bij buitenbrandbestrijding zijn er inderdaad toepassingen voor rechtstaande brandweerlui. Er is dan immers meestal geen hete rooklaag waaronder het minder warm is en waaronder er soms meer zichtbaarheid is. Het rechtstaand blussen met een volle straal hoeft je echter niemand aan te leren. Neem twee gemiddelde volwassen mannen die bij een brand staan te kijken. Geef hen een straalpijp diameter 45 mm en geef hen de opdracht om water op de vlammen te spuiten. Waarschijnlijk zullen ze dat niet veel minder goed doen dan de brandweerlui ter plaatse.

Bij binnenbrandbestrijding wordt meer van onze brandweerlui gevraagd. Ze moeten kijken, observeren, zich een idee vormen van de omgeving waarin ze zitten. De lansdrager moet hierop adequaat reageren door rookgassen te koelen. Hij dient de lengte (short – long) van zijn pulsen aan te passen aan de situatie, alsook de hoek die zijn straalpijp maakt met de grond en de kegelhoek. Deze aanvalsploeg dient te vorderen met de slang, deuren te passeren en de vuurhaard aan te vallen. Dit zal meestal niet rechtop gebeuren en meestal ook niet met een volle straal.

Sedert enige tijd wordt aan rekruten gevraagd om op het einde van de oefening "afleggen van leidingen" straalpijptechnieken te oefenen. Deze twee aspecten zijn namelijk op een logische manier met elkaar verbonden. Eerst leg je de leiding af en vervolgens ga je binnen vorderen. Bij uitleg over straalpijptechnieken wordt zoveel mogelijk les gegeven in een gehurkte positie. Het gevolg van deze aanpak is dat het beeld van de rechtstaande brandweerman vermeden wordt en dat het beeld van de brandweerman laag bij de grond gevormd wordt.

Figuur 2 Lesgeven over straalpijptechnieken gebeurt terwijl iedereen in een gehurkte positie zit. (Foto: Roel Vandenboer)

2.2 De fetisj "voeding leggen"

De brandweer heeft een snelle evolutie meegemaakt in de afgelopen 10 jaar. Tien jaar geleden werden brandweerlui opgeleid zonder dat ze konden oefenen met echt vuur. Dit behoort gelukkig tot het verleden. Tien jaar geleden kwam het onderwerp straalpijptechnieken niet aan bod in de cursus. De opleiding "stopte" nadat de lans kon geopend worden. Het spreekt voor zich dat dergelijke brandweerlui niet erg efficiënt omsprongen met hun bluswater.

Gelukkig zijn er in de voorbije jaren grote stappen gezet inzake de opleidingskwaliteit. Vorig jaar liep er in een korps iets grondig fout bij het alarmeren van het personeel. Een autopomp vertrok niet volledig bemand naar een schoorsteenbrand. De schoorsteenbrand bleek een pre-flashover kamerbrand te zijn. Drie brandweervrijwilligers (waaronder twee stagiair-brandweermannen die net de opleiding afgerond hadden) startten een binnenaanval. "And they kicked it!". De brandweerman met wat meer ervaring (maar met de gebrekkige opleiding van vroeger) nam de warmtebeeldcamera ter hand. De twee jongelingen koelden rookgassen, er werd gevorderd, de brandhaard werd gevonden en de brand werd geblust. Volgens het boekje! Hoewel het niet wenselijk is dat onervaren stagiairs zonder een ervaren (onder)officier een binnenaanval doen in gevaarlijke omstandigheden, toont dit verhaal dat de kwaliteit van de opleiding veel verbeterd is. De jongens in kwestie mogen terecht trots zijn op wat ze gepresteerd hebben. Ze hebben het geleerde in moeilijke omstandigheden in praktijk gebracht. Ook de oudere brandweerman verdient een schouderklopje. Hij heeft vertrouwen gehad in de betere opleiding van zijn twee collega's en hij heeft hen zo goed als hij kon gecoached.

Figuur 3 Een uitslaande kamerbrand dient geblust te kunnen worden met minder dan 500 liter water. (Foto: Brandweer Moeskroen)

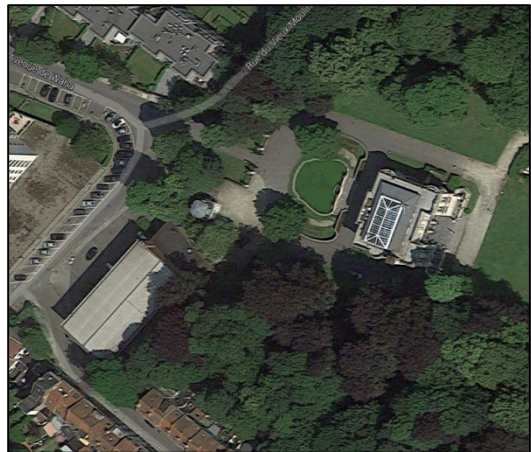
ervoor om onze beperkte mankracht in te zetten voor een taak die meestal nutteloos is. Dit noem ik "de fetisj van de voeding".

Deze betere opleiding maakt dat we vandaag anders naar brandweeroptreden kijken. Denk aan de situatie waarbij de brandweer aankomt bij een rijwoning. De woning telt meerdere bouwlagen (gelijkvloers en enkele verdiepingen). De kamer aan de straatzijde op het gelijkvloers is volontwikkeld. De vlammen slaan door een groot raam naar buiten. In de rest van het gelijkvloers is er erg veel hete rook maar nog geen branduitbreiding. Stel dat een brandweerman meer dan 500 liter water nodig heeft om deze brand neer te slaan (en vervolgens de nablissing te beginnen). Beschouwen we zo iemand als een goede brandweerman? Een goed getraind brandweerman moet erin slagen om knock-down te realiseren in een kamer van 15 à 20 m² met minder dan 100 liter water.

De brandweer komt bij dergelijke interventies aan met een autopomp met een tank van 2.500 liter water. Dit zijn interventies waarover we vinden dat 100 liter water genoeg moet zijn om het probleem op te lossen. En toch gaan twee mensen zo snel mogelijk voeding leggen. Toch kiezen we

3 Brand in een kasteel

Onlangs werd Brandweer Brussel uitgestuurd voor een kelderbrand in een kasteel. De voorpost was snel ter plaatse en viel het vuur aan met twee hogedruk lijnen. Het kasteel lag in een kasteelpark. Terwijl het grootste deel van de ploeg bezig was met de verkenning en het bestrijden van de brand was de rest bezig met het afleggen van de voeding. De bevelvoerende adjudant riep snel een tankwagen in versterking. Hij wist immers dat voeding leggen hier even kon duren. In een kasteelpark wordt al snel meer dan 100 m voedingsleiding afgelegd tot aan een hydrant in de straat.

Figuur 4 Luchtfoto van het kasteel. De afstand van het kasteel naar de straat bedraagt ongeveer 100m. (Foto: Google)

Toen de officier aankwam met de voertuigen van de hoofdkazerne was de brandbestrijding volop bezig. Het was moeilijk werken in de kelder. De voedingsleiding was echter nog niet klaar. Op dat moment was de tank van de eerste autopomp halfvol. Er was dus nog 1.250 liter over. De tweede autopomp werd gebruikt om de eerste autopomp te voeden in afwachting van de voedingslijn en de tankwagen.

Bij deze interventie was het dus niet nodig om zich zorgen te maken over de voeding. Anders gezegd: er werd teveel aandacht besteed aan voeding. Op deze interventie vormde dat geen probleem. Het was een onbewoond kasteel en het was nacht. De ploeg legde twee HD leidingen af en heeft erg professioneel gehandeld. Er waren niet direct andere belangrijke taken behalve blussen en voeding leggen.

Maar ... wat als?

Wat als er in het kasteel (of in het rijkhuis hierboven) mensen gered dienen te worden? In dergelijke gevallen wordt de redding uitgesteld ten voordele van een voedingslijn die meestal geen meerwaarde heeft. Ik ben ervan overtuigd dat de brandweer vaak suboptimaal presteert omdat er één duo gebruikt wordt om de autopomp te voeden terwijl andere taken kritischer zijn.

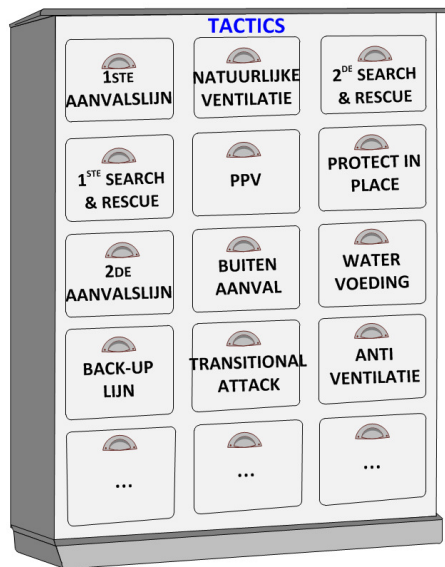
Wil dit zeggen dat er nooit nog voeding mag afgelegd worden als prioriteit? Neen, brandbestrijding is immers geen zwart-wit verhaal. Een goede manier om het te stellen is dat voeding afgelegd wordt door mensen van de voertuigen die later ter plaatse komen behalve in een beperkt aantal uitzonderingen. Mensen van de eerst aangekomen autopomp die voeding afleggen wordt dan de uitzondering in plaats van de regel.

4 De denkende brandweer

In het bovenstaande wordt "robot-gedrag" beschreven dat we bij de brandweer soms terugvinden. Mensen doen dingen omdat ze het zo geleerd hebben en omdat ze het altijd zo gedaan hebben. De omstandigheden zijn veranderd maar de brandweer is niet mee

veranderd. Wel, omstandigheden gaan blijven veranderen. Onze maatschappij evolueert en wij stellen onszelf veel te weinig in vraag.

Daarom is er een overgang nodig van de robot-brandweer naar de denkende brandweer. Het afstappen van het systematisch leggen van voeding is daar een voorbeeld van. Het vervangen van het woord SOP (standard operation procedure) in SOG (standard operation guideline) in de Angelsaksische wereld is daar een ander voorbeeld van. Hiermee geeft de brandweer als organisatie te kennen dat iedereen na moet denken. Een procedure moet gezien worden als een richtlijn waarvan kan worden afgeweken.

Figuur 5 De ladekast als model voor tactiek. (Figuur: Bart Noyens)

gelijkvloers"). De ploeg in kwestie weet dan zonder al te veel uitleg wat ze moeten gaan doen.

Tactische keuzes bij brandbestrijding moeten gezien worden als een ladekast. De bovenste lade is zeker "de eerste aanvalslijn". In 90% van de gevallen zal dit immers de beste tactische keuze zijn. De ploeg zal daarmee aan de slag gaan en eenmaal de eerste aanvalslijn afgelegd is, dient de bevelvoerder te beslissen wat hij met het tweede duo zal aanvagen. Daartoe dient hij één van de andere lades te openen. Andere lades kunnen zijn: tweede aanvalslijn, back-up ploeg, ventilatie, voeding, search & rescue 1, search & rescue 2, verkenning, opzetten logistiek, slachtoffers opvangen, medische ploegen bijstaan, persluchtregistratie, ...

Het is aan elk lid van onze organisatie om die ladekast zo goed mogelijk te kennen. Iedereen hoort te weten wat er in elke lade zit. Op die manier hoeft een (onder)officier maar een inzetbevel te geven (bv: "jullie gaan primary search doen van het

Op die manier wordt de brandweer slagkrachtiger en efficiënter. Iedereen moet op zijn niveau meedenken over de uitvoering van zijn opdracht. Er dient achteraf een debriefing te houden. Kennis en ervaring moet gedeeld worden. We worden er een betere brandweer door.

5 Bedanking

Ik ben dit artikel begonnen met te verwijzen naar mijn basisopleiding en ik wou van deze gelegenheid gebruik maken om enkele instructeurs van toen te bedanken om mij op weg te helpen in brandweerland en mij te inspireren. Het zijn er teveel om ze allemaal op te noemen. Voor mijn opleiding brandweerman denk ik aan toenmalig brandweerman, huidig sergeant-majoor Geert Phyfferoen. Voor de opleiding rekrut bij BW Brussel denk ik aan toenmalig sergeant, huidig kapitein Maurice Grumeau, die al jarenlang mijn mentor is. Het zijn twee "klasbakken" zoals we dat in Brussel zeggen; twee pompiers die als lesgever het beste van zichzelf geven om kennis te delen aan nieuwe generaties brandweerlui.

Eigenlijk wil ik hiermee iedereen bedanken die betrokken is bij brandweeronderwijs. Iedereen die bezig is met opleiden, die daarnaast ook zijn leerlingen wil motiveren en inspireren. Want dat zijn allemaal ingrediënten voor een betere brandweer.

Het is mijn bedoeling om door het schrijven van artikelen kennis te delen. Collega's die een beetje aan zelfstudie willen doen, kunnen altijd www.cfbt-be.com bezoeken. Op deze website zijn tal van teksten te vinden. Er is ook een wekelijkse nieuwsbrief. Er wordt namelijk elke week iets toegevoegd aan de website. Mensen die zich willen inschrijven voor de nieuwsbrief kunnen een mailtje sturen naar karel.lambert@skynet.be.

6 Bronnen

- [1] *Training with intent – Effectieve straalpijptechnieken, John McDonough & Karel Lambert, 2014*
- [2] *John McDonough, persoonlijke gesprekken 2009-2014*

Karel Lambert